

โครงการศึกษาเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลิตผลโครงการหลวง

มูลนิธิโครงการหลวงดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้เกษตรกรบนพื้นที่สูงปลูกพืชเมืองหนาว ประกอบด้วย พืชผัก ผลไม้ ไม้ดอก พืชไร่ ชา กาแฟ สมุนไพร และพืชอื่นๆ เพื่อการทำเกษตรทดแทนการปลูกฝิ่นในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 38 แห่ง โดยผลิตผลของเกษตรกรจะถูกรวบรวมที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแต่ละแห่ง เพื่อทำการคัด ตัดแต่งเบื้องต้นตัดแต่งบรรจุถุงพร้อมจำหน่าย จากนั้นจึงขนส่งต่อไปยังโรงคัดบรรจุเชียงใหม่ ซึ่งกระบวนการจัดการหลังเก็บเกี่ยวพืชผักของแต่ละศูนย์ฯ ยังมีการดำเนินการที่ไม่ถูกต้องและแตกต่างกัน ทำให้มีการสูญเสียของผลิตผลเกิดขึ้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวของพืชผักแต่ละชนิดอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 การศึกษาเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลิตผลโครงการหลวง จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิจัยและพัฒนากระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวพืชผักของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 3 แห่ง ได้แก่ แม่ปูนหลวง แม่แฮ และแกน้อย ซึ่งสรุปผลการดำเนินงาน มีดังนี้

1. ปวยเล้งและปวยเล้งตัดแต่งบรรจุถุงของศูนย์ฯ แม่ปูนหลวง มีการสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยวเกิดขึ้น 100 และ 91.74 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ หลังจากเสนอแนะแนวทางแก้ไขการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวเพื่อลดการสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยวทำให้ปวยเล้งและปวยเล้งตัดแต่งบรรจุถุงพร้อมจำหน่ายมีการสูญเสียลดลงเหลือเพียง 20 และ 30 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ

2. บรอกโคลีของศูนย์ฯ แม่ปูนหลวง มีการสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยวเกิดขึ้น 38.91 เปอร์เซ็นต์ หลังจากทดสอบวิธีขนบรอกโคลีออกจากแปลงปลูกและเสนอแนะแนวทางแก้ไขการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว พบว่าการบรรจุบรอกโคลีในเชิงพลาสติกมีการสูญเสีย 42.42 เปอร์เซ็นต์ ขณะที่การบรรจุในตะกร้าพลาสติกสีดำ ซึ่งเรียงหน้าในแนวนอนและในแนวตั้ง มีการสูญเสีย 22.84 และ 19.16 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ

3. ผักกาดหอมห่อและผักกาดหวานของศูนย์ฯ แม่แฮ พบว่า ผักกาดหอมห่อมีการสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยวเกิดขึ้น 55.75 เปอร์เซ็นต์ ผักกาดหอมห่อตัดแต่งบรรจุถุงพร้อมจำหน่ายมีการสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยว 67.12 เปอร์เซ็นต์ ส่วนผักกาดหวานมีการสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยวเกิดขึ้น 30.27 เปอร์เซ็นต์ ผักกาดหวานตัดแต่งบรรจุถุงพร้อมจำหน่ายมีการสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยวเกิดขึ้น 25.05 เปอร์เซ็นต์ หลังจากการเสนอแนะแนวทางการแก้ไขการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวทำให้ผักกาดหอมห่อมีการสูญเสียเหลือเพียง 28.10 เปอร์เซ็นต์ และผักกาดหอมห่อตัดแต่งบรรจุถุงพร้อมจำหน่ายมีการสูญเสีย 48.84 เปอร์เซ็นต์ ส่วนผักกาดหวานมีการสูญเสียลดลงเหลือ 25.00 เปอร์เซ็นต์ และผักกาดหวานตัดแต่งบรรจุถุงพร้อมจำหน่ายมีการสูญเสีย 23.89 เปอร์เซ็นต์

ผักกาดหอมห่อและผักกาดหวานของศูนย์ฯ แกน้อยมีการสูญเสียเกิดขึ้น 82.08 เปอร์เซ็นต์ และ 89.82 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ หลังจากเสนอแนะแนวทางการแก้ไขการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ผักกาดหอมห่อมีการสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยวลดลงเหลือเพียง 42.94 เปอร์เซ็นต์ และผักกาดหวานมีการสูญเสียเหลือเพียง 57.04 เปอร์เซ็นต์

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. เกษตรกร และเจ้าหน้าที่มูลนิธิโครงการหลวงมีวิธีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวพืชผักที่เหมาะสม
2. การจัดทำร่างคู่มือการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชผัก
3. นำเสนอผลงานวิจัยในการสัมมนางานวิจัยของมูลนิธิโครงการหลวงและสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 ในวันที่ 3 กันยายน 2557 ณ อุทยานหลวงราชพฤกษ์ ตำบลแม่เหียะ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ตารางแสดงความสูญเสียจากแปลง - โรงคัดบรรจุของศูนย์/เชียงใหม่

ศูนย์ฯ	ชนิดพืช	ก่อนปรับปรุง (%)	หลังปรับปรุงวิธีการ (%)
แก่น้อย	ผักกาดหอมห่อ	82.08	42.64
	ผักกาดหวาน	89.82	56.12
แม่ปูนหลวง	ปวยเล้ง	100.00	42.42
	บรอกโคลี	39.81	19.16
แม่แฮ	ผักกาดหอมห่อ	55.75	28.10
	ผักกาดหวาน	30.27	25.00

ก) ความเสียหายของปวยเล้งจาก ส่วนที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ (ใบนอก)

ข) ความเสียหายของผักกาดหอมห่อ จากสาเหตุทางกล

ค) ความเสียหายของผักกาดหวาน จากแมลงหรือதாகัดกิน

ภาพแสดงความเสียหายหลังการเก็บเกี่ยวที่เกิดขึ้นกับผลผลิตปวยเล้ง ผักกาดหอมห่อ และผักกาดหวาน